

ALEKSANDRA BOROWICZ*

Polityka handlowa Unii Europejskiej jako przykład asymetrycznych działań oddziałujących na państwa słabiej rozwinięte

Abstrakt

Polityka handlowa znajduje się w centrum realizacji stosunków zewnętrznych Unii Europejskiej. Wspólna polityka handlowa była pierwszym kamieniem milowym, który osiągnęły państwa członkowskie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG). Dlatego właśnie, jest jednym z głównych instrumentów Unii Europejskiej w relacjach z państwami trzecimi. Z jednej strony wykorzystuje ona asymetryczny system oparty na preferencyjnym dostępie do rynków europejskiej oferowany państwom najbiedniejszym, zaś z drugiej strony w ostatnich latach coraz intensywniej realizuje tzw. mieszane umowy handlowe z państwami najbardziej rozwiniętymi, jak Kanada w ramach umowy CETA (Comprehensive Economic Trade Agreement). Asymetria relacji z państwami słabo rozwiniętymi jest w znacznej części konsekwencją zasad, które dominują w UE i opierają się na wspieraniu gospodarek potrzebujących. Polityka handlowa stała się instrumentem oddziaływania na zmiany i reformy wprowadzane w państwach słabiej rozwiniętych. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie, że koncepcja systemu GSP, cechy i powiązania tego systemu z innymi obszarami, oparta na asymetrii w relacjach handlowych z państwami najslabiej rozwiniętymi, istotnie oddziałuje na te kraje. Artykuł odwołuje się do materiałów źródłowych instytucji unijnych oraz opracowań na temat stosunków zewnętrznych i polityki handlowej Unii Europejskiej. W artykule wykorzystano następujące metody badawcze: analiza dokumentów UE oraz badanie literatury dotyczące powyższej tematyki. Artykuł ma charakter multidyscyplinarny z obszarów nauk ekonomicznych oraz nauk politologicznych.

* University of Gdansk, Research Centre on European Integration; Statistical Editor in “The Review of European Affairs”, aleksandra.borowicz@ug.edu.pl.

Słowa kluczowe: polityka handlowa, integracja europejska, Civilian Power Europe, Unia Europejska.

The European Union's Common Commercial Policy as an Example of Asymmetrical Actions Affecting Less Developed Countries

Abstract

Trade policy is at the center of the European Union's external relations. The common commercial policy was the first milestone to be achieved by the member states of the European Economic Community. That is why it is one of the main instruments of the European Union in relations with third countries. On the one hand, it implements an asymmetrical system based on preferential access to European markets for the poorest countries, while on the other hand, it has been increasingly implementing the so-called mixed trade agreements with the most developed countries like Canada under the CETA (Comprehensive Economic Trade Agreement). The asymmetry of relations with underdeveloped countries is largely a consequence of the principles that dominate the European Union and are based on supporting least developed economies. Trade policy has become an instrument for influencing changes and reforms taking place in less developed countries. The purpose of this article is to indicate that the concept of the GSP system, the features and connections of this system based on asymmetry in trade relations is crucial to affect change and reforms in the least-developed countries. The article refers to source materials of EU institutions and studies on external relations and trade policy of the European Union. The following research methods were used in the article: analysis of EU documents and literature research on the above subject. The article is multidisciplinary in the fields of economic sciences and political science.

Key words: trade policy, European integration, Civilian Power Europe, European Union.

JEL Classification: F00, F13, F15.

Wprowadzenie

Obszar stosunków zewnętrznych Unii Europejskiej jest materią skomplikowaną ze względu na występowanie następujących czynników:

- państwa członkowskie prowadzą we własnym imieniu politykę zagraniczną z państwami trzecimi;
- w wybranych obszarach, jak polityka handlowa, Unia Europejska przejęła kompetencje państw członkowskich;
- dzisiejsza polityka handlowa i umowy międzynarodowe wychodzą poza sferę kompetencji wyłącznych UE, co wymaga akceptacji zapisów przez państwa członkowskie;
- postępująca globalizacja istotnie wpływa na realizację stosunków międzynarodowych;
- wspólny głos 27 (28) państw członkowskich jest lepiej słyszalny na arenie międzynarodowej;
- Unia Europejska przyjmuje odpowiedzialność za sytuację najbardziej potrzebujących obywateli w najbiedniejszych państwach.

Wielu naukowców starało się zdefiniować rolę Unii Europejskiej również na arenie międzynarodowej. We wszystkich podejściach przypisuje się Unii określoną „super-moc” wynikającą z określonych cech związanych z polityką realizowaną ponadnarodowo, siłą ekonomiczną, wielkością obszaru czy liczebnością obywateli (więcej: Orbie 2008).

Rola UE w obszarze stosunków zewnętrznych podlega zarówno czynnikom wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Wymiana handlowa Unii Europejskiej jest istotna z punktu widzenia generowania miejsc pracy i wzrostu gospodarczego w samej UE oraz faktu, że handel z państwami trzecimi prowadzi do ich zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w przypadku państw mniej rozwiniętych. W dobie globalizacja presja pochodzi dodatkowo z dwóch kierunków: po pierwsze ze strony Stanów Zjednoczonych, które poprzez działania administracyjne próbują wprowadzić protekcjonizm w handlu oraz ze strony konkurujących producentów chińskich (Hoekman, Puccio 2019: 1). Należy nadmienić, że polityki handlowe USA i UE od wielu lat realizowane są wzajemnymi odpowiedziami na podejmowane działania (Sbragia 2010: 369). Biorąc pod uwagę powyższe determinanty, Unia będzie strzec

systemu wielostronnego handlu opartego na systemie wypracowanym na forum WTO, co zostało również zapisane wśród priorytetów fińskiej Prezydencji w 2019 r.¹

Sięgając do korzeni powstania Unii Europejskiej, wśród fundamentalnych zasad nią kierujących znajdują się: otwartość i odpowiedzialność. Będąc najgłębiej zintegrowanym ugrupowaniem państw i jednocześnie skupiając znaczną część najbardziej rozwiniętych państw, Unia solidarnie dzieli się swoim dobrobytem z najbardziej potrzebującymi. UE w obszarze stosunków wewnętrznych kieruje się zasadami, które jednocześnie wspiera aktywnie w stosunkach z państwami trzecimi, a są to: demokracja, państwo prawa, ochrona praw człowieka, ochrona podstawowych wolności, równość i solidarność oraz działanie zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych (Borowiec 2011: 514).

Unia Europejska na podstawie Traktatów realizuje działania zewnętrzne w następujących obszarach: wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa, wspólna polityka handlowa, współpraca na rzecz rozwoju oraz współpraca gospodarcza, finansowa i techniczna z państwami trzecimi (innymi niż rozwijające się)².

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie złożoności stosunków zewnętrznych realizowanych przez Unię Europejską poprzez wskazanie asymetrii relacjach handlowych. Przy czym asymetria jest rozumiana jako brak równowagi w działaniach dwustronnych. Wskazanie czynników istotnie wpływających na stosunki zewnętrzne UE prowadzi do wniosku, że fundamenty Unii Europejskiej i zasady, których przestrzega ta organizacja prowadzą do asymetrii w relacjach z państwami trzecimi w wymiarze ekonomicznym, społecznym i politycznym. Asymetria jest jednak wynikiem pozycji jaką Unia Europejska wypracowała na arenie międzynarodowej i jej zdolności do oddziaływania na własne otoczenie.

Asymetria w działaniach Unii Europejskiej

Unia Europejska jako odpowiedzialny podmiot stosunków międzynarodowych i jedna z największych organizacji międzynarodowych w wymiarze ekonomicznym,

¹ Więcej na ten temat: Finland's Presidency of the Council of the European Union, An ambitious, open and rules-based trade policy, <https://eu2019.fi/en/priorities/competitiveness-and-social-inclusion/trade-policy> (dostęp: 11.12.2019).

² Unia została upoważniona do podejmowania określonych, koniecznych działań zewnętrznych o ile jest to niezbędne dla wykonywania kompetencji wewnętrznych.

społecznym i ekonomicznym realizuje stosunki zewnętrzne w oparciu o szereg zasad, które podkreślają ideę solidarności i dzielenia się dobrobytem (Tabela 1). Artykuł 21 Traktatu o Unii Europejskiej jest spisem zasad i celów, wedle których realizowane stosunki z państwami trzecimi. Dotykają one kwestii praw człowieka, wsparcia państwa prawa, utrzymania pokoju i bezpieczeństwa czy wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego w państwach słabiej rozwiniętych. Zasady te stanowią określoną wizję świata, do której urzeczywistnienia UE dąży w swoich działaniach. Zwłaszcza pkt. 2 wspomnianego artykułu definiuje zdolność UE do wywierania wpływu na inne państwa.

Tabela 1: Artykuł 21 Traktatu o Unii Europejskiej

<p>1. Działania Unii (...)</p> <p>2. Unia określa i prowadzi wspólne polityki i działania oraz dąży do zapewnienia wysokiego stopnia współpracy we wszelkich dziedzinach stosunków międzynarodowych, w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ochrony swoich wartości, podstawowych interesów, bezpieczeństwa, niezależności i integralności; b) umacniania i wspierania demokracji, państwa prawnego, praw człowieka i zasad prawa międzynarodowego; c) utrzymania pokoju, zapobiegania konfliktom i umacniania bezpieczeństwa międzynarodowego zgodnie z celami i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych, jak również z zasadami Aktu końcowego z Helsinek oraz celami Karty Paryskiej, w tym z celami i zasadami dotyczącymi granic zewnętrznych; d) wspierania trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz w dziedzinie środowiska naturalnego krajów rozwijających się, przyjmując za nadrzędny cel likwidację ubóstwa; e) zachęcania wszystkich krajów do integracji w ramach gospodarki światowej, między innymi drogą stopniowego znoszenia ograniczeń w handlu międzynarodowym; f) przyczyniania się do opracowywania międzynarodowych środków służących ochronie i poprawie stanu środowiska naturalnego oraz zrównoważonego zarządzania światowymi zasobami naturalnymi, w celu zapewnienia trwałego rozwoju; g) niesienia pomocy narodom, krajom i regionom dotkniętym klęskami żywiołowymi lub katastrofami spowodowanymi przez człowieka; oraz h) wspierania systemu międzynarodowego opartego na silniejszej współpracy wielostronnej i na dobrych rządach na poziomie światowym. <p>3. Unia szanuje zasady (...)</p>

Źródło: Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana). Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 115, <http://rie.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2017/01/rie10-2016-30.pdf> [dostęp: 10.10.2019].

Działania zewnętrzne Unii Europejskiej, tak jak i zasady nią kierujące, są realizowane w trzech wymiarach: ekonomicznym, społecznym i politycznym (patrz Tabela 1). W wymiarze ekonomicznym UE realizuje stosunki zewnętrzne poprzez wspólną politykę handlową, współpracę na rzecz rozwoju oraz wsparcie finansowe, techniczne i ekonomiczne państw trzecich. Oferuje dostęp do rynku, na którym znajduje się ponad 500 mln konsumentów, a łączne PKB wynosi ponad EUR 14 bln. Dostęp do wspólnego rynku, jak również otrzymywanie pomocy rozwojowej przez

państwa trzecie są uzależnione od stopnia wdrożenia prawa, standardów europejskich czy zasad przestrzegania praw pracowniczych obowiązujących w UE. Tym samym, aspekty stricte ekonomiczne przekładają się na kwestie społeczne i polityczne. W wymiarze społecznym UE niesie pomoc humanitarną, zarządza kryzysem uchodźczym oraz dysponuje Europejskim Korpusem Solidarności. Aktualnie UE i jej państwa członkowskie są najhojniejszymi darczyńcami pomocy rozwojowej, co oznacza, że ponad połowa środków przekazana na pomoc rozwojową pochodzi z Unii Europejskiej. Wyzwanie związane z kryzysem uchodźczym wymaga od państw członkowskich współpracy i wsparcia finansowego tych krajów, których problemy wojny i konfliktów zbrojnych dotknęły bezpośrednio. Cel związany z ograniczaniem, czy raczej dążeniem do likwidacji ubóstwa, ma w swojej koncepcji wpisaną asymetrię i nie gwarantuje Unii Europejskiej bezpośrednich ani pośrednich zysków w długim okresie. Pomoc uchodźcom, w którą zaangażowana jest UE, mobilizuje co roku miliardy euro, a jej charakter jest nie tylko humanitarny, ale i ekonomiczny (Komisja Europejska 2017: 52–53). W wymiarze politycznym, Unia – jako kluczowy gracz na arenie międzynarodowej – jest inspiracją dla innych ugrupowań i dowodem na wartość dodaną płynącą ze współpracy. Aktualnie UE składa się (jeszcze) z 28 państw członkowskich i pozostaje otwarta na ewentualne rozszerzenie, o ile państwa aspirujące spełnią kryteria kopenhaskie. Ponadto UE oferuje też wsparcie w dążeniu do integracji europejskiej, chociażby w formie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Dzisiejsza Unia obejmuje geograficznie obszar od Morza Czarnego do Atlantyku i absolutnie nie zamyka się na kolejnych członków.

Asymetria w polityce handlowej – System Preferencji Handlowych

Wspólna polityka handlowa należy do najstarszych polityk traktatowych Unii Europejskiej. Praktycznie od początku istnienia Wspólnot polityka handlowa znajdowała się wśród kompetencji wyłącznych Komisji Europejskiej. Polityka handlowa tym samym stała się dowodem na to, że polityki mogą być efektywnie realizowane na poziomie ponadnarodowym³.

³ Warto nadmienić, że w ostatnim czasie część umów z zakresu polityki handlowej ma charakter mieszany, co oznacza, że wymagają one ratyfikacji na poziomie państw członkowskich, np. CETA lub TTIP.

Istniejące w krajach Europy Zachodniej restrykcje handlowe po II wojnie światowej wynikały ze zniszczeń wojennych, braku rezerw płatniczych oraz niskiej konkurencyjności przemysłu europejskiego, co było widoczne w szczególności w porównaniu z amerykańskimi producentami (Barcz, Kawecka-Wyrzykowska, Michałowska-Gorywoda 2016: 176). Zniesienie barier handlowych stało się jednym z nadrzędnych celów utworzonej w 1958 r. Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Państwa EWG zrealizowały ten plan wprowadzając w 1968 r. Wspólną Taryfę Celną oraz w pełni funkcjonującą unię celną w 1970 r. Istotne znaczenie dla liberalizacji handlu z państwami trzecimi miały wielostronne negocjacje handlowe na forum GATT a później WTO. Intensyfikacja i wysoka efektywność działań Wspólnoty w szczególności w latach 60. uczyniło z ugrupowania światowego lidera handlu (Tkachuk 2016: 482). Analiza polityki handlowej i jej funkcjonowania była podejmowana przez wielu autorów. Wśród nich można wymienić A.C. Roblesa (2008), S. Woolcocka (2012), A. Moravciska (1998), którzy wskazują, że to polityka handlowa ukształtowała pozycję geopolityczną Unii Europejskiej.

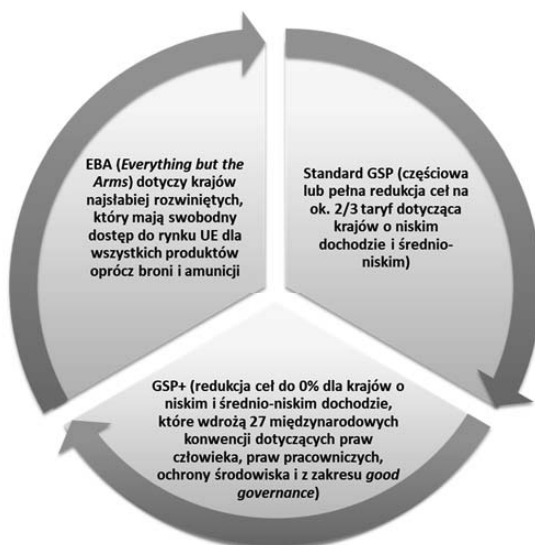
Artykuł 207 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej dokładnie określa zasady realizacji wspólnej polityki handlowej (WPH) oraz procedury instytucjonalne na szczeblu UE, jak również wskazuje obszary, których wspólna polityka handlowa dotyczy, jak obrót produktami, usługami, prawa własności intelektualnej czy zagraniczne inwestycje bezpośrednie. Jednocześnie po Traktacie z Lizbony ten artykuł bezpośrednio łączy wspólną politykę handlową z polityką zagraniczną (Tkachuk 2016: 484).

Wspólna polityka handlowa realizowana jest w dwóch wymiarach: autonomicznym i konwencyjnym. Polityka autonomiczna obejmuje środki i narzędzia, które nie są opisane traktatowo i można ją podzielić na politykę o charakterze dyskryminacyjnym i preferencyjnym. Polityka dyskryminacyjna stosowana jest wobec państw nie będących członkami WTO, zaś polityka preferencyjna obejmuje szereg stosowanych preferencji dla państw najsłabiej rozwiniętych. Natomiast, polityka konwencyjna wynika wprost z zapisów traktatowych i obejmuje umowy międzynarodowe oraz porozumienia zawarte przez UE z państwami trzecimi lub organizacjami międzynarodowymi (Czermińska 2008: 5).

Integracja ekonomiczna, w szczególności w wymiarze handlowym może być realizowana przez UE w czterech formach: (1) umowy o wolnym handlu, (2) umowy o unii celnej, (3) udzielenie jednostronnych preferencji handlowych oraz (4) zastosowanie klauzuli najwyższego uprzywilejowania (KNU) (Góralski 2008: 273). Asymetria w handlu zagranicznym widoczna jest w relacjach z państwami trzecimi

i nie tylko w wymiarze ilościowym, ale i stopnia otwartości państw członkowskich UE na państwa trzecie, w szczególności najsłabiej rozwinięte. Katalizatorem tej asymetrii – czy też podstawą do jej istnienia – jest jedna z form integracji z państwami trzecimi, tj. system GSP (*Generalized System of Preferences*)⁴. Celem tego systemu jest umożliwienie państwom rozwijającym się dostępu do rynku europejskiego poprzez zmniejszenie ceł na ich produkty. Do 2012 r. system preferencji miał na celu wygenerowanie dodatkowego dochodu z eksportu państwom rozwijającym się, aby zwiększyć ich zdolności do inwestowania we własny rozwój społeczno-gospodarczy. W ramach reformy przeprowadzonej w 2012 r. został skierowany do państw najbiedniejszych (LDS – *Least Developed Countries*), opierając się na trzech elementach (Rysunek 1)⁵.

Rysunek 1: Schemat Generalized System of Preferences

Źródło: opracowanie własne.

⁴ Więcej informacji szczegółowych na temat GSP można znaleźć w opracowaniu UNCTAD, 2015. *Generalized System of Preferences: Handbook on the Scheme of the European Union*. United Nations: New York and Geneva.

⁵ Reforma została wprowadzona na podstawie Regulacji (UE) No 978/2012 Parlamentu Europejskiego oraz Rady 25.10.2012 wdrażając schemat ogólnych preferencji taryfowych i zmieniając Regulację Rady (EC) No 732/2008, OJ L 303, 31.10.2012: 1.

Cały system GSP ma za zadanie wywołać „ssanie” w gospodarkach państw rozwijających się, które wykorzystując okazję w postaci zredukowanych stawek celnych mają możliwość wejścia na rynek europejski i uzyskania dostępu do ponad 500 mln konsumentów. Warunkowy charakter systemu GSP zmusza te państwa jednocześnie do wprowadzania zmian w sferze ekonomicznej (dostosowanie się do wymagań klientów europejskich, przestrzeganie europejskich standardów jakości, bezpieczeństwa czy ochrony środowiska), społecznej (wdrażanie zmian na rynku pracy, w zakresie ochrony praw człowieka czy edukacji) oraz politycznej (tworzenie klimatu dla negocjacji, ale również wdrażanie dobrych praktyk w zakresie *good governance*, czy zmniejszenie stopnia korupcji). Polityka handlowa realizowana przez Unię Europejską wywiera istotny wpływ w sposób horyzontalny oddziałując na szereg istotnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego (EP 2019: 1–2). Należy podkreślić, że w sposób pośredni wiąże się z realizacją polityki rozwojowej UE, której celem jest wsparcie państw najbardziej potrzebujących (Jaszkiewicz, Latoszek 2013: 171–211).

Raport Komisji Europejskiej “Mid-term evaluation of GSP” z 2018 r. przedstawił efekty ekonomiczne, społeczne i polityczne, które są konsekwencją utrzymywanego systemu GSP opartego na asymetrii relacji z państwami rozwijającymi się i najmniej rozwiniętymi. W zakresie wzrostu eksportu w latach 2011–2016 nastąpił wzrost importu do Unii Europejskiej z państw objętych systemem GSP. W obszarach jak: obuwanie, odzież, maszyny i urządzenia mechaniczne, które stanowią największą grupę produktów importowanych przez państwa członkowskie UE wzrost sięgnął poziomu 24,5%. Dla porównania w latach 2011–2013 wzrost ten wynosił 6,5%. Największą dywersyfikację eksportu odnotowały państwa korzystające ze standardowego schematu GSP, a najmniej zdywersyfikowaną strukturę eksportu nadal mają państwa EBA. Cały system GSP jest postrzegany jako katalizator zmian w sferze ekonomicznej, politycznej i społecznej w państwach do niego należących i współpraca w jego ramach ma wpływ takie elementy, jak środowisko czy jakość życia (EC 2018).

Zgodnie z raportem Komisji system GSP ma istotny wpływ na sfery pozaekonomiczne, jak ochrona praw człowieka, *good governance* czy wskaźnik SPI (*Social Progress Index*) obrazujący całokształt zmian w sferze społecznej zaczynając od podstawowych potrzeb ludzkich przez podstawy dobrobytu ludzkiego kończąc na szansach. W 2017 r. to Dania miała najlepszy wynik SPI – blisko 100. Państwa poddane analizie, jak Pakistan, Bangladesz czy Boliwia, robią postępy w tym zakresie, natomiast nie traktuje się systemu GSP jako czynnika bezpośrednio wpływającego na te pozytywne zmiany. Jednakże, warto zaznaczyć, że aktualnie sformułowany system preferencji handlowych wymaga od państw najsłabiej rozwiniętych intensywnych

zmian i może być jednym z czynników oddziałujących motywująco na ich rządy (EC 2018: 108–110). Orbie wskazuje, że narzędzia UE stosowane wobec państw objętych systemem GSP mają charakter perswazyjny, co wynika z dynamiki procesu liberalizacji mającego miejsce w obszarze polityki handlowej UE, ale i postawy Unii na forum WTO (Orbie 2004: 16).

Podsumowanie

Unia Europejska zbudowała swoją wspólnotę w oparciu o przesłanki ekonomiczne, wychodząc od unii celnej, przez wspólny rynek aż do utworzenia unii gospodarczo-walutowej. Realizacja polityki handlowej w wymiarze ponadnarodowym była kluczowa dla wypracowania przez UE statusu silnej organizacji globalnej, tzw. *Civilian Power Europe*. Wykorzystanie niemilitarnych narzędzi do wywierania wpływu w ujęciu międzynarodowym i siła ekonomiczna państw członkowskich Wspólnoty ukształtowały globalne zdolności UE do oddziaływania na państwa trzecie (Duchene 1973: 19).

Państwa członkowskie po drugiej wojnie światowej zdecydowały się połączyć swoje siły w wymiarze ekonomicznym, w szczególności zaś handlowym, aby odbudować potencjał międzynarodowy utracony w jej następstwie. Jednocześnie, pogłębianiu procesów integracji towarzyszyło postępujące zacieśnienie współpracy w innych obszarach niezbędnych do realizacji celów ekonomicznych. Dzisiaj współpraca handlowa realizowana przez Unię Europejską wychodzi poza schemat braku ceł wewnątrz UE oraz wspólnej polityki celne wobec państw trzecich. Obecnie stawia ona sobie za cel promocję standardów związanych z prawami pracowników, prawami człowieka czy ochroną środowiska. Zewnętrzna polityka Unii Europejskiej w obliczu globalizacji jest aktywna i ma charakter perswazyjny m.in. w formie systemu GSP. UE bezsprzecznie należy do grona organizacji, które wraz z własnym rozwojem dążą do osiągnięcia pozytywnych zmian w tych państwach, w których obywatelom żyje się najtrudniej.

Dlatego też nie tylko fundamentalne zasady UE pchają ją do utrzymania tej asymetrii. Znaczenie mają też czynniki ekonomiczne w postaci dostępu do rynków, które uczą się od konsumentów europejskich standardów. Dotychczasowa polityka handlowa i umowy należały do wyłącznych kompetencji UE. Praktyka ostatnich lat pokazuje, że umowy o wolnym handlu mają charakter mieszany. Są one konsultowane przez instytucje unijne oraz rządy państw członkowskich, ponieważ

zawierają elementy, które wykraczają poza wyłączne kompetencje UE. Jednym z przykładowych umów jest CETA (*Comprehensive Economic Trade Agreement*) z Kanadą, która aby wejść w życie wymaga akceptacji na poziomie narodowym. System preferencji handlowych zawarty w CETA tworzy mega-blok handlowy i warunki do inwestowania, co jest odpowiedzią na postępującą globalizację (Muravska 2018: 225–236).

Podsumowując, Unia Europejska jako jeden z głównych graczy na arenie międzynarodowej opiera swoje stosunki handlowe na umowach dwustronnych, które zawiera z państwami rozwiniętymi oraz jednocześnie realizuje system preferencji handlowych. Skierowany jest on do państw najbardziej potrzebujących i ma na celu nie tylko umożliwienie im dostępu do rynku europejskiego, ale również ma pełnić rolę kanału dystrybucji wartości europejskich. Co więcej, jego istota polega na motywowaniu państw najsłabiej rozwiniętych do reformowania własnych ustrojów poprzez implementację prawa międzynarodowego dotyczącego prawa socjalnych, praw człowieka, zapewnienia ochrony zdrowia, edukacji i zapewnianie dostępu do podstawowych usług publicznych.

Bibliografia

- Barcz J., Kawecka-Wyrzykowska E., Michałowska-Gorywoda K. 2016. *Integracja europejska w okresie przemian. Aspekty ekonomiczne*, Warszawa: PWE.
- Borowiec J. 2011. *Ekonomia integracji europejskiej*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Czermińska M. 2008. „Zasady i funkcjonowanie wspólnej polityki handlowej Unii Europejskiej – implikacje dla Polski”, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, nr 77.
- Duchene F. 1973. ‘The European Community and the Uncertainties of Interdependence’, in: *A Nation Writ Large? Foreign Policy Problems before the European Community*, M. Kohnstamm, W. Hager (eds.), London: Macmillan.
- EU2019.FI. 2019. ‘An ambitious, open and rules-based policy’, <https://eu2019.fi/en/priorities/competitiveness-and-social-inclusion/trade-policy> [dostęp: 12.10.2019].
- European Commission. 2018. *Mid-Term Evaluation of the EU’s Generalised Scheme of Preferences (GSP) Final Report*. Luxembourg: Publications Office of the European

- Union. https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/october/tradoc_157434.pdf [dostęp: 22.08.2019].
- European Parliament. 2019. *Trade Regimes Applicable to Developing Countries*, Fact Sheets on the European Union – 2019, [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=04A_FT\(2017\)N53975](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=04A_FT(2017)N53975) [dostęp: 12.08.2019].
- Hoekman B., Puccio L. 2019. 'EU Trade Policy: Challenges and Opportunities'. *RSCAS Policy Paper 2019/06*, European University Institute: Italy, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/61589/RSCAS%20PP%202019_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 01.09.2019].
- Jaskiewicz M., Latoszek E. 2013. „Polityka rozwojowa Unii Europejskiej. Geneza, ewolucja, zasady funkcjonowania”, w: E. Latoszek, M. Proczek (red.), *Polityka rozwojowa. Rola organizacji międzynarodowych w zwalczaniu ubóstwa na świecie*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa.
- Komisja Europejska. 2017. *60 argumentów za Unią Europejską. Dlaczego warto być w UE?* Warszawa: Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie.
- Moravcsik A. 1998. *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, NY: Cornell University Press.
- Muravska T. 2018. “Political Economy of EU Trade Deals – A Canadian Model”, in: *New Dynamics in the European Integration Process – Europe post Brexit*, A. Kellerhals, Baumgartner, T. Schulthess Verlag (eds.), Europa Institute Zurich.
- Orbie J. (ed). 2008. *Europe's Global Role. External Policies of European Union*. England and USA: Ashgate.
- Orbie J. 2004. “Everything but Arms: A Civilian Power Europe at Work”. Paper presented at the ECPR Joint Sessions of Workshops, Upsala, April 13–18. <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/85d4c2c4-2aeb-4721-9e06-4ab16902811f.pdf> [dostęp: 13.11.2019].
- Regulacja (UE) No. 978/2012 Parlamentu Europejskiego oraz Rady 25.10.2012, OJ L 303, 31.10.2012.
- Robles A.C. 2008. „EU FTA Negotiations with SADC and Mercosur: integration into the world economy or market access for EU firms?”, *Third World Quarterly*, Vol. 29, No. 1.
- Sbragia A. 2010. „The EU, the US, and trade policy: competitive interdependence in the management of globalization”, *Journal of European Public Policy*, Vol. 17, No. 3: 368–382.
- Tkachuk A. 2016. „Common Commercial Policy of the European Union and its significance to the world trade. Transatlantic Trade and Investment Partnership case study”. *Rocznik Integracji Europejskiej*, No. 10.
- Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana)*. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 115, <http://rie.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2017/01/rie10-2016-30.pdf> [dostęp: 10.10.2019].

UNCTAD. 2015. *Generalized System of Preferences: Handbook on the Scheme of the European Union*, United Nations: New York and Geneva.

Woolcock S. 2012. *European Union Economic Diplomacy: the role of the EU in external economic relations*, London: Routledge.